

Forum 3.0, Den 19. januar 2026

Projekt 6

Det kommunale selvstyre og det statslige favntag skatteudskrivning og budgetlov

Baggrund

Udgangspunktet for diskussionen i gruppe 6 ved den stiftende generalforsamling var spørgsmålet om, det var muligt at finde et område eller nogle sammenhænge i det politisk-administrative system, hvor en reformindsats kan tænkes at have en positiv spredningseffekt, der kan føre til væsentlige omstillinger af strukturel, systemisk karakter.

Baggrunden var en oplevelse i gruppen af, at der i samspillet mellem Folketing, regering og kommuner og mellem politik og forvaltning er en række problemer, som stikker dybere end de enkeltstående "møg-sager". Det drejer sig om f.eks. partisystemets og de folkelige bevægelers gradvist mindskede betydning, en svag og usammenhængende politikdannelse, lovgivningens svigtende kvalitet og ikke mindst en usikker implementering og voksende mistillid blandt borgerne til de politiske institutioner og embedsapparatet. Samlet set med flere problemer, der også ses i andre lande i den "udviklede" del af verden.

Hvor der i gruppen var en oplevelse af svag interesse for og villighed til at gennemføre væsentlige reformer på "Slotsholmen", dvs. Folketing, regering og centraladministration, oplevede flere en større parathed i den kommunale sektor til at gå nye veje.

Inspireret af det netop overståede kommunalvalg blev spørgsmålet rejst: Hvad vil der ske, hvis kommuner og regioner gives et større selvstyre, så de selv kan bestemme skatteniveau, og hvad skatteprovenuet skal bruges til? Kan det tænkes at en sådan fornyelse af det lokale demokrati kan smitte af på Folketing og regering og på længere sigt føre til afgørende fornyelser af folkestyret?

Det kan måske gøre det muligt at finde en farbar vej mellem på den ene side inkrementelle småjusteringer med ringe effekt og på den anden side gennemgribende strukturelle reformer (paradigmeskift), som i en dansk sammenhæng kun er set med mange års mellemrum.

Baggrunden for denne tanke er, at tiden med de senere års udvikling i dansk økonomi måske er løbet fra den stadig strammere økonomiske styring af kommunerne, der blev indført i krisetiderne omkring århundredskiftet. Den reelle afskaffelse af skatteudskrivningsretten i kommunerne i 2008 kombineret med budgetlovgivningens indførelse i 2011 af sanktioner for overskridelser af servicerammerne har givet store uligheder i kommunernes økonomiske vilkår og medført en udhuling af det kommunale selvstyre, som af mange betragtes som et meget vigtigt element i det danske folkestyre ¹.

---

¹) Jens Blom-Hansen: "Aftalesystemets hovedproblem: De fastlåste kommuneskatter", Administrativ Debat, juni 2013. <https://tidsskrift.dk/administrativ-debat/article/view/140535>

Kurt Houlberg og Ulrik Hvidman: "Essay. Kommunalpolitisk råderum under budgetloven". Magtudredningen 2.0. <https://ps.au.dk/forskning/forskningsprojekter/magtudredningen2/publikationer/essays>

Kristian Wendelboe: "Budgetloven har afpolitiseret udgiftspolitikken:

<https://www.altinget.dk/kommunal/artikel/kristian-wendelboe-udgiftspolitikken-er-blevet-afpolitiseret>

Projektets (for-)mål

At undersøge om en frisættelse af kommunerne med hensyn til fastlæggelse af skatteniveauet og et øget råderum mht. budgetter og serviceniveau kan tænkes at give det kommunale selvstyre nyt liv og desuden medvirke til nytænkning inden for folkestyret i almindelighed.

Projektets forløb og "produkt"

I betragtning af, at projekt endnu kun befinder sig en skitse-mæssig fase uden afklaring af ambitionsniveau og realisme vil der her alene blive redegjort kort for en indledende fase 1 med afklaring af netop disse to hovedspørgsmål samt givet nogle stikord til en efterfølgende fase 2, der kun bliver aktuel, hvis forundersøgelsen giver anledning dertil.

Det udestår også at tage stilling til, hvilken arbejdsform, der vil være mest udbytterig. Det bør f.eks. overvejes, om vi bør begrænse skriftligt rapportmateriale til de aller nødvendige projektnoter og i stedet – i hvert fald indledningsvist – satse på andre formidlingsformer gennem samtaler og møder mv.

Fase 1.

Arbejdet vil i første omgang bestå i at gennemføre en indledende sondering af realismen i den ovenfor nævnte forestilling om, at en frisættelse af kommunerne mht. skatteudskrivning og budgetlov kan tænkes at give det trængte kommunale selvstyre nyt liv. Eller sagt mere enkelt, er det her en sag, det er værd at bruge kræfter på? Det skal også her belyses, hvordan interessentfeltet ser ud mht. at A) forsvare det nuværende system (både retrospektivt og fremadrettet), henholdsvis B) anse det for at have haft en berettigelse men at være u hensigtsmæssigt i en relativ nær fremtid.

Endeligt er det i den indledende fase også nødvendigt at få undersøgt om det overhovedet er realistisk, at centrale aktører på hele problemfeltet vil være åbne for "ekstern indblanding" – for nu at udtrykke det kort og direkte.

Disse indledende sonderinger vil ske ved kontakt til personer, der fagligt, analytisk har beskæftiget sig med området, dvs. især forskere og medarbejdere på centralt niveau i Finansministeriet og KL) samt embedsmænd og politikere i kommunerne.

Fase 2 m.fl.

Såfremt resultatet af fase 1 er lovende, udarbejdes en mere udførlig projektplan rummende bl.a.

- Udbygget formålsbeskrivelse og skitse til plan, herunder tidsplan, for gennemførelse af projektet
- Bemanding til udførelse af arbejdet (ulønnet hhv. lønnet)
- Faglig støttegruppe (både udredningsmæssigt og kommunalpolitisk)
- Relatering til Magtudredning 2.0 i dennes formidlingsmæssige fase.
- Finansiering. Afhænger primært af, om der er behov for at skulle aflønne projektdeltagere for visse opgaver). Hvis det er tilfældet, skal der findes kilder til finansiering fra interessenter, fonde mv.
- ?